

Fra Osen-møtet 7.4.15

– Kommunereform - Hva er det vi ikke har forstått?

v/Fhv. bygdeforsker Reidar Almås

Utfordringer i den norske kommunereformen

- Rike og fattige kommuner
- Hasteinvesteringer og Robek-kommuner
- By og land: Store byer og små bygdekommuner
- Politiske og sosiale kulturforskjeller
- Identitet er viktig for meningen med og for våre liv
- Noen prosesser tar lengre tid enn andre
- Den samme prosessen tar ikke like lang tid for alle og over alt
- Hvem skal drive med bygde og samfunnsutvikling
- Hvem skal bidra med kapasitet og kompetanse til de distrikta som uansett vil mangle noe
- Hva med nivået under kommunen

Hvorfor snakker ministeren ned interkomm. samarbeid?

Hvorfor er det mindre demokratisk å kjøpe tjenester fra andre kommuner enn fra private tilbydere?

Kan ikke interkomm. samarbeid være den brua som en ny kommunal identitet kommer ruslende på i det stille?

Interkomm. samarbeid vil ikke forsvinne om kommunene blir større

Demokratisk legitimitet må ordnes uansett

Hvorfor ikke regulere folkevalgt kontroll med interkomm. samarbeid i ny kommunelov?

Er generalistkommunen hellig?

Hvorfor er det så sikkert at alle kommuner skal drive med alt?

Og er det så sikkert at alle kommuner har like store behov for tjenester på alle områder?

Kan ikke distriktskommuner ha basistjenester innen grunnopplæring, helse og omsorg, og kjøpe andre tjenester fra regionkommune?

Er kompetanseargumentet et argument for store kommuner?

Er det gitt at store kommuner har så mye lettere for å tiltrekke seg kompetent arbeidskraft?

Er ikke konkurransen om arbeidskrafta størst i storbyene?

Er det så sikkert at store kommuner har bedre barnevern og rusomsorg?

Vil byene eller store regionkommuner ha kompetanse eller kapasitet til å drive samfunnsutvikling?

Alternativ 1 - En moderat kommunereform

Mest gulrøtter, lite pisk

De lokale og regionale prosessene går tålig bra

30% færre kommuner, som ifm. reform i løpet av per. 1957-67

Resultat ca. 300 kommuner

Fleksibel oppgavefordeling

Oppmyking av "generalistkommunen"

Gradvis regionreform; laveste fylkesfruktene først..

Trøndelag og Agder først i fylkesreformløypa

Alternativ 2 - Kommunereformen kjører seg fast

Gulrøttene strekker ikke til

Sanner og Solberg må bruke pisk

Innt.sys. blir brukt til å legge press på de små kommunene

De blå taper stortingsvalget i 2017 ; Et nytt flertall må lande kommunereformen

Ca. 400 kommuner og 15-17 fylker

Alternativ 3 En radikal kommune- og regionreform

Moderat kommune- og fylkesreform

Ca. 300 kommuner – avgjort ved folkeavstemming i de fleste av disse

10 storfylker, inkl. Oslo, bl.a.:

- Troms og Finnmark går sammen
- Nordland og Møre og Romsdal som før
- Nytt storfylke i Trøndelag

Desentralisert konsentrasjon?

Hva skjer?

Befolkningsveksten skjer rundt bygdesentra og bygdebyene

Både villet og spontan utvikling

Drivkreftene har virket over noen år og vil virke enda sterkere i åra framover

Kommunene må bidra til å legge føringer for og planlegge attraktive småsteder

Hvordan forholde seg til argumenter for sammenslåing?

Økonomi-argumentet er et svakt argument for sammenslåing

Sentraladmin. blir lagt ned, men det må sannsynligvis opprettes et nytt mellomnivå i nye kommuner og tjenestene må fortsatt produseres på øyene

Kvalitetsargumentet er et svakt argument for sammenslåing ettersom den geografiske avstanden består, og det kan oppstå nye ulemper ved at innsatsen for å skaffe dyktige folk til lokal tjenesteproduksjon blir svekka

Demokratiargumentet er ikke et godt argument for sammenslåing ettersom mulighetene til innvirkning og evne til å sette egne lokalsamfunn på den nye kommunens agenda vil kunne bli svekka

Regionaliseringsargumentet er et svakt argument for sammenslåing etter som de fleste øykommunene i liten grad deler en del av et arbeidsmarked som dekker flere kommuner

Samfunns- og næringsargumentet er et delt argument for sammenslåing, der evne til å drive næringsutvikling vil kunne styrkes mens evne til å drive sammenslåing vil kunne svekkes.

Hvordan unngå at småskalafordeler blir til småskalaulemper

Om to distriktskommuner slår seg sammen, blir det ikke nødvendigvis bedre enn en distriktskommune

Gode tjenester koster, også i samfunn med befolkningsnedgang

Ikke selvvalgte ulemper må kompenseres av inntektssystemet uansett

Øy eller utkant er ikke noe en har valgt å være..

Velferdsoppgaver som krev spesialkompetanse kan med fordel kjøpes inn regionalt for å oppnå profesjonalitet, stabilitet og storskalafordel

Råd til distriktskommunene

Vær klar på at utkant ikke har valgt å være utkant

Befolkninga i små kommuner er jamt over mest fornøyd med kommunene sine., med unntak av samferdsel og kulturtilbud

Still Fylkesmannen og andre styresmakter spørsmålet: Vær ærlige med oss om dere mener at det skal bo folk der de bor!

Hvem skal i så fall drive samfunnsutvikling hos oss?

Vær lydhør, lytt til folkemeningen!

Ha som ett alternativ; å fortsette som egne kommuner

Søk samarbeid med andre distriktskommuner som ikke er del av en større arbeidsmarkedsregion

Krev en egen paragraf i kommuneloven om rett til kjøp av tjenester fra kommuner eller private

Kjøp av tjenester fra nabokommuner og private må skje i åpen konkurranse

Kommunene må ikke pålegges å avtale leveranse av alle tjenester fra en og samme kommune

Plan B

Krev formuleringer i kommuneloven som gjør at alle kommuner blir pålagt å ha kommunedelsutvalg

Kommunedelsutvalgene må få tildelt arbeidsoppgaver og egen økonomi som gjør dem til de facto selvstyrte på viktige tjenester som byggesaker, oppvekst, helse og omsorg

For å motvirke et framtidig demokratisk underskudd i distriktskommunene må de få et eget tilskott som er øremerket til å støtte deltakelse i samfunnsliv, politikk og arbeidsliv

Hva er det deler av elitene i Norge ikke har forstått?

- At folk flest jevnt over er glade i kommunene sine
- At flest folk er mest fornøyde med kommunale tjenester i små og mellomstore kommuner
- At den spredte bosettingen i Norge ikke endrer seg med å trekke nye grenser rundt større areal
- At folk flest etter hvert hater ordet "robust"
- At på mange små steder så er kommunen noe av det siste de har igjen
- At stedsidentitet er viktig for folk, særlig på små steder i utkantene

Hva kan debatten om ny kommunestruktur kokes ned til?

Mener samfunnet alvor med målsettingen om å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret?

Mener samfunnet alvor med målsettingen om at den lokale velferdsstaten skal være den samme over hele landet?

Om svaret på spm. er ja, og dersom en tar inn over seg landets mangfoldige geografi, må Norge ha et kommunalt inntektssystem som gir at de to ja kan oppfylles.

Det innebærer også at kommunene vil ha svært ulik størrelse og at interkomm. samarbeid også vil finnes i framtida.

Om svaret på de to spm. er nei må Stortinget gi beskjed!
